

Tekstil ve Moda Tasarımı Lisans Programlarına Yetenek Sınavı veya Merkezi Yerleştirme ile Gelen Öğrencilerin Mesleki Yeterliliklere Ulaşma Düzeylerinin Karşılaştırılması

Derya ÇELİK*
Nurgül KILINÇ**

ÖZ

Bu araştırmanın amacı; özel yetenek sınavı veya merkezi yerleştirme sınavı ile öğrenci kabul eden tekstil ve moda tasarımı bölümü veya Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından eş değeri kabul edilmiş bölümlerin 4. sınıf öğrencilerinin mesleki yeterliliklere ve yetkinliklere ulaşma düzeylerini öğrenci görüşlerine göre karşılaştırmalı olarak ortaya koymaktır.

Araştırma, tarama modelinde yürütülmüştür. Türkiye'deki üniversitelerde bulunan tekstil ve moda tasarımı programlarının 4. sınıf öğrencileri arasında küme örnekleme yöntemi ile belirlenen, özel yetenek sınavı ile öğrenci kabul eden 4 üniversiteden toplam 50 öğrenci ile merkezi yerleştirme sınavı ile öğrenci kabul eden 2 üniversiteden toplam 93 öğrenci araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır.

Tekstil ve moda tasarımı öğrencisinin mezun olduğunda sahip olması beklenen; 10 kuramsal ve olgusal bilgi yeterliliği, 21 bilişsel ve uygulamalı beceri yeterliliği ile birlikte meslekle ilişkili olan davranış ve tutumları kapsayan 21 yetkinlik ulusal ve uluslararası meslek standartları ve programların tanımladıkları program çıktılarından yola çıkarak tanımlanmıştır. Tanımlanan 51 yeterlilik için öğrencilerin kendilerini ne derece yetkin bulduklarına yönelik görüşleri anketler yoluyla toplanmış ve istatistik işlemlerle araştırma bulgularına ulaşılmıştır.

Araştırma sonucunda, hem özel yetenek hem de merkezi sınavla tekstil ve moda tasarımı bölümlerine kabul edilen öğrencilerin aldıkları lisans eğitimi sonunda mesleklerini yapmak için ihtiyaç duydukları yeterliliklere büyük oranda ulaştıkları görüşünde oldukları ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Tekstil ve Moda Tasarımı, Mesleki Yeterlilik, Özel Yetenek Sınavı, Tasarım Eğitimi.

Comparison of Achievement Levels of Vocational Qualifications of Students Who Come to Textile and Fashion Design Undergraduate Programs with Aptitude Test or Placement Exam

ABSTRACT

The aim of this research is to reveal the level of achievement of vocational qualifications and competencies of students of the textile and fashion design departments which accepts students with a placement exam or aptitude test, according to student opinions.

The research was conducted in the surveying method. The sample of the research consists of 50 students with a aptitude test, determined by cluster sampling method among the 4th grade students, and a total of 93 students that accept students with a placement exam.

Textile and fashion design students are expected to have upon graduation; 10 knowledge competencies, 21 skill competencies and 21 competencies have been defined, covering behaviors and attitudes related to the profession. The opinions of the students on how competent they found themselves for the 51 defined competencies were collected through questionnaires and the collected data were transformed into research findings.

As a result of the research, It has been revealed that the students who are accepted to the textile and fashion design departments with both placement exam or aptitude test are of the opinion that at the end of the undergraduate education they have received, they have reached the qualifications they need to do their.

Keywords: Textile and Fashion Design, Vocational Competencies, Aptitude Test, Design Education.

1. Giriş

Tekstil ve giyim endüstrisi, dünya çapında iş ağlarına sahip en büyük endüstri olarak kabul edilmektedir. Bu sektör toplumun ihtiyacı olan giysi ve diğer tekstil ürünlerini sağlar. Tekstil ve giyim endüstrisi, ülkelerin sanayileşmesi için ilk adım olarak görülmüş olup ihracat gelirlerini artırarak, istihdam yaratarak ve vatandaşlarının yaşam standartlarını iyileştirerek, yükselen birçok ekonomiye büyük fayda sağlamıştır (Saha,

* Öğr. Gör., Selçuk Üniversitesi, dcelik@selcuk.edu.tr

** Prof. Dr., Selçuk Üniversitesi, nkilinc@selcuk.edu.tr

Makalenin Gönderim Tarihi: 14.08.2022; Makalenin Kabul Tarihi: 06.10.2022

Dey ve Papagiannaki, 2021). Bu sektör vasıfsız işçilikten, eğitilmiş insan kaynağına kadar geniş bir işçiliğe ihtiyaç duyar (Umer ve Umer, 2017). Dünya Ticaret Örgütü'nün verilerine göre tekstil ve giyim endüstrisinin küresel ticareti 2019'da 807 milyar dolar değerinde gerçekleşmiş ve sektör çeşitli tedarik zincirlerinde dünya çapında 70 milyondan fazla insanı istihdam etmiştir (World Trade Organization, 2019). Pandemi ile geçen 2020 ve 2021 yıllarında ise küresel tekstil ihracatı, kişisel koruyucu ekipman üretimindeki artışın etkisiyle yüzde 16 artış göstermiştir (World Trade Organization, 2021).

Dünyada tekstil ve giyim arzının talepten daha fazla olması sektörde aşırı rekabetin oluşmasına sebep olmuştur. Bu rekabet sektörde üretimden ziyade ürünün tasarımı, markalaştırılması, moda oluşturma, Ar-Ge gibi faaliyetlerin önemini arttırmıştır. Ancak bu faaliyetleri gerçekleştirebilmek için nitelikli tekstil ve moda tasarımcılarına ihtiyaç bulunmaktadır (Özbek ve Esmer, 2020).

Son yıllarda yüksek düzeyde uluslararasılaşma, eğitimi daha nesnel hale getirmiştir. 2002 yılında onaylanan Kopenhag Beyannamesi, Avrupa mesleki eğitim ve öğretim sisteminin modern gelişimi ve entegrasyonu için itici güç olmuştur. Bu belge; Avrupa boyutu, şeffaflık, bilgi ve rehberlik, yetkinliklerin ve niteliklerin tanınması, kalite güvencesi vb. mesleki eğitim ve öğretimdeki öncelikleri belirlemiştir (Yezhova, Pashkevich, ve Manoilenko, 2018).

Yeterlilik, bir bireyin mesleki görevleri belirli bir standartla yerine getirme kapasitesi olarak tanımlanabilir. Yeterliliğe dayalı eğitim ise; bir kişinin eğitimin (çıkıtı) bir sonucu olarak neler yapabileceğine öncelikli vurgu yapan, yetkinlik standartlarına ulaşmak için gerekli becerileri, bilgileri ve tutumları geliştiren eğitim olarak tanımlanmaktadır (Guthrie, 2009). Yeterlilikler, ölçülebilen ve değerlendirilebilen gözlemlenebilir davranışlardır ve bu nedenle, iş gereksinimlerinin tanımlanması ve personelin işe alınması, elde tutulması ve geliştirilmesi açısından önemlidir (Lichtveld, Boulton, Lemmings, ve Gale, 2008). Yükseköğretim alanında yeterlilik, herhangi bir yükseköğretim derecesini başarı ile tamamlayan bir kişinin neleri bilip, neleri yapabileceği ve nelere yetkin olabileceğini ifade etmektedir. Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından hazırlanan Ulusal Yeterlilikler Çerçevesi ise, ulusal düzeyde bir eğitim sistemindeki yeterlilikleri ve bunların birbirleriyle ilişkilerini açıklamaktadır. Diğer bir ifadeyle; Ulusal Yeterlilikler Çerçevesi, ulusal ve uluslararası paydaşlarca tanınan ve ilişkilendirilebilen yeterliliklerin belirli bir düzen içerisinde yapılandırıldığı bir sistemdir (Yükseköğretim Kurulu, 2010).

Yeterliliğe dayalı eğitim öğrencinin sektördeki standartlara uygun bilgi, beceri ve tutumları kazanmasını hedefler. Yoğun rekabetin yaşandığı moda endüstrisinde işverenlerin taleplerini karşılayacak yetkin moda tasarımcıları yetiştirmek için, moda tasarımcısının sahip olması istenen yetkinlikleri tanımlamak önemlidir. Tanımlanmış bu yetkinlikler, üniversitelerin öğrencilere iş dünyasının istediği yetkinlikleri kazandırmaları ve geliştirmeleri için bir kılavuz olacaktır.

Ülkelere göre moda tasarımı eğitiminin kapsamı incelendiğinde, bu eğitimin kapsamının o ülkenin dünya moda endüstrisindeki durumuna bağlı olarak değiştiği tespit edilmiştir. Stil ve modayı belirleyen ülkeler yaratıcı ve ekonomi içerikli eğitim bileşenlerine daha fazla ilgi gösterirken giysi üreticisi ülkelerin teknoloji ve üretim ile ilgili eğitim bileşenine daha fazla önem verdikleri görülmüştür (Yezhova, vd., 2018).

Türkiye'de üniversitelerin bünyesinde bulunan tekstil ve moda tasarımı lisans programları ise dünya tekstil ve giyim sektöründe önemli yeri olan Türk tekstil ve giyim sektörünün ihtiyaç duyduğu yetişmiş insan gücünü karşılamayı hedeflemektedir. Bu kapsamda misyonlarını belirlemişlerdir. Ayrıca program çıktıları olarak ifade edilen mezunlarının bilgi ve beceri düzeyindeki yeterliliklerini ve yetkinliklerini tanımlamışlar ve web sayfalarında tüm paydaşları ile paylaşmışlardır. Şüphesiz ki her bölümün misyonuna bağlı olarak eğitim programı ve program çıktıları bazı boyutlarda farklılaşmakla birlikte çoğunlukla öğrencilere kazandırılması hedeflenen pek çok yeterlilik ve yetkinlik birbirine benzemektedir. Bununla birlikte Dünyadaki gibi Türkiye'de de tekstil ve moda tasarımı programlarına öğrenci kabulü 2 farklı yöntemle; özel yetenek sınavı veya merkezi yerleştirme ile yapılmaktadır. Üniversitelerin bir kısmı ilgili birimlerinin yaptıkları sınavla bölümlerine öğrencilerini kendileri seçmektedirler. Özel yetenek sınavları olarak adlandırılan bu sınavlar genellikle mesleğe özgü bilgi ve becerilerin ölçüldüğü sınav veya sınavlardan oluşmaktadır. Yetenek testleri, amaçlanan eğitim için adayların potansiyelini değerlendirmek için yaygın olarak kullanılan bir araçtır (Ng, 2011). Bireylerin doğuştan gelen yetenek ve niteliklerini belirli gereksinimlere göre değerlendirmeyi sağlar ve böylece bir bireyin belirli bir arayış için uygun olup olmadığına karar verilmesine yardımcı olur.

Merkezi yerleştirme ile öğrenci kabul eden tekstil ve moda tasarımı bölümlerinin öğrencileri ise ağırlıklı olarak matematik ve Türkçe testlerinden alınan puanlardan oluşan eşit ağırlık puan türünde tercih yapan adayların yüksek puanlı olanlardan başlayarak kontenjanlar dahilinde Türkiye Cumhuriyeti Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) tarafından belirlenmektedir. Merkezi yerleştirmede temel amaç; üniversitelerin programlarına geçerli, güvenilir ve adil bir ölçme ve değerlendirme sistemi ile öğrencileri yerleştirmektir. Sanat alanlarından farklı olarak tasarım alanlarında bilim alanlarında olduğu gibi merkezi yerleştirme ile öğrenci kabul eden bölümler bulunmaktadır. Bu durum benzer yeterliliklerle öğrenci mezun eden yükseköğretim kurumlarına hangi yöntemle öğrenci alınmasının daha uygun olacağına tartışılmasına sebep olmaktadır.

Bu araştırmada; özel yetenek sınavı veya merkezi yerleştirme sınavı ile öğrenci kabul eden tekstil ve moda tasarımı bölümü veya Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından eş değeri kabul edilmiş bölümlerin 4. sınıf öğrencilerinin mesleki yeterliliklere ve yetkinliklere ulaşma düzeylerini öğrenci görüşlerine göre karşılaştırmalı olarak değerlendirmesi amaçlanmıştır. Bu genel amaç doğrultusunda cevap aranan araştırma soruları şunlardır:

1- Özel yetenek sınavı veya merkezi yerleştirme sınavı ile öğrenci kabul eden tekstil ve moda tasarımı bölümü öğrencilerinin alanı ile ilgili kuramsal ve olgusal bilgiye sahip olma yeterliliklerine ulaşma düzeylerine yönelik görüşleri arasında bir fark var mıdır?

2- Özel yetenek sınavı veya merkezi yerleştirme sınavı ile öğrenci kabul eden tekstil ve moda tasarımı bölümü öğrencilerinin alanı ile ilgili bilişsel ve uygulamalı beceriye sahip olma yeterliliklerine ulaşma düzeylerine yönelik görüşleri arasında bir fark var mıdır?

3- Özel yetenek sınavı veya merkezi yerleştirme sınavı ile öğrenci kabul eden tekstil ve moda tasarımı bölümü öğrencilerinin bağımsız çalışabilme ve sorumluluk alabilme, öğrenme, iletişim ve sosyal ve alana özgü yetkinliklerine ulaşma düzeylerine yönelik görüşleri arasında bir fark var mıdır?

2. Yöntem

Araştırma tarama modelinde yürütülmüştür. Tarama araştırmaları geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Genel tarama modelinde, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak için evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup örnek ya da örneklem üzerinde tarama yapılmaktadır (Karasar, 2016). Araştırmanın evrenini, Türkiye’de yer alan üniversitelere, merkezi yerleştirme sınavı ya da özel yetenek sınavı ile kabul edilen tekstil ve moda tasarımı ve Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) tarafından eşdeğeri kabul edilmiş programların 4. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. 2020 Yükseköğretim Kurumları Sınavı (YKS) Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu’na göre bu programların sayısı ve program adlarına göre dağılımları Tablo 1’de verilmiştir. Tablo 1’e göre Türkiye’de lisans düzeyinde tekstil ve moda tasarımı eğitimi veren toplam 34 programdan 22 tanesi devlet üniversitelerinde faaliyet göstermektedir. Öğrenciye sunulan olanakların öğrenme kazanımları üzerindeki etkisini bir ölçüde kontrol altına alabilmek için bu araştırmada devlet üniversiteleri arasından küme örnekleme yöntemi ile araştırmanın örneklemini belirlenmiştir. Araştırmanın örneklemini özel yetenek sınavı ile öğrenci kabul eden 4 üniversiteden toplam 50 öğrenci ile merkezi yerleştirme sınavı ile öğrenci kabul eden 2 üniversiteden toplam 93 öğrenciden oluşmaktadır.

Tablo 1. Türkiye de Lisans Eğitimi Veren Tekstil ve Moda Tasarımı Programlarının Öğrenci Kabul Etme Yöntemlerine Göre Dağılımı (2020-2021)

Program Adı	Özel yetenek sınavı ile öğrenci kabul eden programların sayısı	Merkezi yerleştirme ile öğrenci kabul eden programların sayısı	Toplam
Tekstil ve Moda Tasarımı (Devlet Üniversitesi)	5	8	13
Tekstil ve Moda Tasarımı (Vakıf Üniversitesi)	10	2	12
Moda Tasarımı (Devlet Üniversitesi)	3	3	6
Tekstil Tasarımı (Devlet Üniversitesi)	2	1	3
Toplam	20	14	34

Araştırmada test edilecek yeterliliklerin belirlenmesinde örnekleme yer alan tekstil ve moda tasarımı programlarının program yeterlilikleri, National Association of Schools of Art and Design (NASAD)'ın moda tasarımı alanı için tanımladığı yeterlilikler ve Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikleri Çerçevesi'nden (TYYYÇ) yararlanılmıştır. İlgili programlarda öğretim gören öğrencilerin sahip olması gereken temel yetkinlikler tek tek incelenmiş, tekstil ve moda tasarımcısı mesleği ile ilgili uluslararası ve ulusal yeterlilikler de dikkate alınarak Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikleri Çerçevesinde (TYYYÇ) yer alan başlıklar doğrultusunda bir sınıflandırma yapılmıştır. Bu sınıflandırma; bir tekstil ve moda tasarımı öğrencisinin mezun olduğunda sahip olması beklenen kuramsal ve olgusal bilgi, bilişsel ve uygulamalı beceriler ile birlikte meslekle ilişkili olan davranış ve tutumları kapsayan yetkinliklerden oluşmaktadır.

Bu araştırmada (TYYYÇ) 6. düzey lisans eğitiminde tanımlanan; bağımsız çalışabilme ve sorumluluk alabilme yetkinliği, öğrenme yetkinliği, iletişim sosyal yetkinlik ve alana özgü yetkinlikler sınıflamasından yararlanılarak yetkinlikler sınıflandırılmıştır. Bu üç başlık altında toplam 31 yeterlilik ve 20 yetkinlik tanımlanmıştır. Araştırmada kullanılan ölçme aracında tanımlanan bu 51 yetkinliğe öğrencilerin ulaşma düzeyleri ile ilgili görüşleri 5'li likert tipi ölçek ile ölçülmeye çalışılmıştır. 5'li Likert tipi ölçek ile ölçülen 51 sorudan oluşan ölçeğin güvenilirliğini belirlemek amacı ile araştırmada Cronbach Alpha (α) test istatistiği sonuçları dikkate alınmıştır. Cronbach Alpha katsayısının değerlendirilmesinde kullanılan kriterler $0.70 \leq \alpha < 1.00$ ise ölçek güvenilirdir. Araştırmada Cronbach Alpha (α) istatistiği 0,96 olarak hesaplanmıştır. Ankette kullanılan 51 maddenin güvenilirliği bu test ile kanıtlanmıştır.

Hazırlanan ölçek; ilgili bölümlere özel yetenek sınavı ile öğrenci kabul eden 4 üniversiteden 50, merkezi yerleştirme sınavı ile öğrenci kabul eden 2 üniversiteden 93 olmak üzere toplam 143 öğrenciyeye uygulanarak araştırma verileri toplanmıştır. Toplanan veriler puanlara dönüştürülerek SPSS 16.0 (Statistical Package for Social Sciences) paket programına girilerek 51 yeterliliğin her birinin toplam puanlarına bakılmıştır. Özel yetenek sınavı ile gelen öğrencilerin tabloda yer alan puanlaması minimum: $50 \times 1 = 50$ ile maksimum: $50 \times 5 = 250$ puandır. Merkezi yerleştirme sınavı ile gelen öğrencilerin puanlaması ise; minimum: $93 \times 1 = 93$ ile maksimum: $93 \times 5 = 465$ puandır. Minimum puanlara göre öğrencilerin program yeterliliklerine ulaşma düzeyi en düşük iken maksimum puanla ulaşma düzeyinin en yüksek olduğu ifade edilmektedir. Toplam puanlara göre her maddenin yüzdeleri (%), ortalamaları ve standart sapmaları hesaplanmıştır. Her iki sınav sistemi ile gelen öğrencilerin program çıktıklarına ulaşma düzeyleri arasındaki farkların istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı t testi kullanılarak belirlenmeye çalışılmıştır. Yapılan analiz sonucunda elde edilen istatistiksel farklara ilişkin bilgiler, bulgular bölümünde karşılaştırmalı olarak tablolarda verilmiştir.

Bu araştırmada öğrencilerin tanımlanan 51 mesleki yeterlilik konusunda kendilerini ne derece yetkin buldukları kendi görüşleri (öz değerlendirme) ile belirlenmeye çalışılmıştır. Şüphesiz ki öğrencinin kişisel görüşlerine dayalı olmayan objektif ölçüm yöntemleri veya uzman değerlendirmesi yolu ile de öğrencilerin tanımlanan yeterliliklere ne derece ulaştıkları belirlenebilir. Ancak özellikle sanat ve tasarım alanı ile ilgili tanımlanan pek çok yetkinliğin (örneğin: yaratıcılık, değer yargısı oluşturma, duygusal algıyı somutlaştırma vb.) objektif olarak ölçülmesi konusu bile hala ilgili literatürde tartışmalıdır. Sonuç olarak ilgili mesleğin lisans programını tamamlamak üzere olan 4. sınıf öğrencisi ilgili alanın uzmanı olarak da değerlendirilmektedir. Bu sebeple öğrencilerin öz değerlendirme yoluyla uzmanı oldukları alanda kendi yetkinliklerini değerlendirmesi (self evaluation) bu araştırmada yöntem olarak araştırmacılar tarafından uygun bulunmuştur. Bu çalışmada Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi kapsamında belirtilen kurallara uyulmuştur.

3. Araştırma Bulguları

Üniversitelerin tekstil ve moda tasarımı bölümlerine özel yetenek sınavı veya merkezi yerleştirme sınavı ile kabul edilen öğrencilerin kuramsal ve olgusal bilgiye ulaşma yeterliliklerine sahip olma düzeyleri hakkındaki görüşlerini karşılaştırmalı olarak belirlemek amacıyla yapılan araştırma bulgularına bu bölümde yer verilmektedir.

Tablo 2'de bölümlere özel yetenek sınavı veya merkezi yerleştirme sınavı ile kabul edilen öğrencilerin kuramsal ve olgusal bilgiye ulaşma yeterliliklerine göre dağılımları yer almaktadır.

Tablo 2 incelendiğinde öğrencilerin hemen hemen tüm yeterliliklere %70 in üzerinde ulaşmış olmaları dikkati çekmektedir. Öğrencilerin bölüme kabul edilme şekillerine bağlı olmaksızın aldıkları lisans eğitimi

sonucunda kuramsal ve olgusal bilgi kapsamındaki yeterliliklere sahip olmuşlardır. Bununla birlikte “Sanat kültürü ve estetik konularına ilişkin bilgi sahibiyim”, “Sanat tarihi, tasarım tarihi ve moda tarihi konularında bilgi sahibiyim”, “Moda Tasarımı alanının içindeki alt disiplinlerin etkileşimini bilirim” yeterliliklerine ulaşma düzeyleri incelendiğinde merkezi yerleştirme sınavı ve özel yetenek sınavı ile bölüme kabul edilen öğrencilerin görüşleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunmuştur ($P<0,05$). “Sanat ve tasarım alanındaki yasal düzenlemeler konusunda bilgi sahibiyim” yeterliliğine ulaşma düzeyleri incelendiğinde öğrenci görüşleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($P<0,01$). Özel yetenek sınavı ile bölüme kabul edilen öğrencilerin bu yeterliliklere ulaşma düzeylerinde ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Diğer yeterliliklerde ise öğrencilerin görüşleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunmadığı görülmektedir. İstatistiksel bir fark tespit edilmese de “Tekstil ve moda endüstrisinin sanatsal, entelektüel ve teknolojik konularında bilgi sahibiyim” ve “Araştırma yöntemleri konusunda bilgi sahibiyim” yeterliliklerinde merkezi yerleştirme ile bölüme kabul edilen öğrencilerin ortalamaları daha yüksektir.

Öğrencilerin kuramsal ve olgusal bilgiye ulaşma düzeylerine göre dağılımlarının verildiği tabloda, genel olarak üniversitelerin tekstil ve moda tasarımı bölümlerine özel yetenek sınavı ile kabul edilen öğrencilerin, merkezi yerleştirme ile kabul edilen öğrencilere göre daha çok sayıda yeterlilikte ortalamalarının yüksek olduğu görülmektedir. Özel yetenek sınavı ile bölümlere kabul edilen öğrencilerin, merkezi yerleştirme sınavı ile kabul edilen öğrencilerden kendilerini daha yetkin görmelerinin nedeni olarak özel yetenek sınavına hazırlık sürecindeki öğrenci kazanımları gösterilebilir. Tekstil ve moda tasarımı bölümlerine kabul edilmek için öğrenciler sanat ve estetik, sanat tarihi, moda tarihi ve tasarım tarihi, moda tasarımı alanının içindeki alt disiplinlerin etkileşimi gibi sanata dair konulara çalışmakta ve dolayısıyla lisans eğitimi öncesinden bilgi edinerek gelmektedirler. Buna rağmen mesleki yönden herhangi bir hazırlık süreci geçirmeden merkezi yerleştirme ile tekstil ve moda tasarımı bölümlerine yerleştirilen öğrencilerin lisans eğitimi boyunca mesleki kazanımları pek çok yetkinlikte büyük ölçüde edinmiş olması da bu bölümlerde verilen lisans eğitiminin başarısı olarak değerlendirilebilir.

Tablo 2. Öğrencilerin kuramsal ve olgusal bilgiye ulaşma yeterliliklerine göre dağılımları

Sanat Temel Alanı Yeterlilikleri	Merkezi yerleştirme sınavı ile kabul edilen öğrenciler				Özel yetenek sınavı ile kabul edilen öğrenciler				t	p
	Puan	%	\bar{x}	Sd	Puan	%	\bar{x}	Sd		
Sanat /Tasarım/Moda kavramlarını ve terminolojisinin yaygın kullanım alanlarını bilirim	325	69,89	3,49	1,007	190	76,0	3,80	1,010	1,728	0,086
Sanat kültürü ve estetik konularına ilişkin bilgi sahibiyim.	349	75,05	3,75	0,901	202	80,8	4,04	0,879	1,973	0,050*
Sanat ve tasarım alanındaki yasal düzenlemeler konusunda bilgi sahibiyim.	293	63,01	3,15	1,062	182	72,8	3,64	1,005	2,676	0,008**
Çeşitli sanat alanlarının farklılıklarını, benzerliklerini ve ilişkilerini anlayabilirim.	383	82,36	4,11	0,736	218	87,2	4,36	0,721	1,839	0,068
Tekstil ve moda endüstrisinin sanatsal, entelektüel ve teknolojik konularında bilgi sahibiyim.	346	74,40	3,72	0,901	184	73,6	3,68	0,935	0,259	0,796
Sanat tarihi, tasarım tarihi ve moda tarihi konularında bilgi sahibiyim.	345	74,19	3,75	1,001	206	82,4	4,12	0,627	2,370	0,019*
Moda ve tekstil ürünlerinde kullanılan yüzeyleri ve malzemeleri bilirim.	388	83,44	4,17	0,701	210	84,0	4,20	0,755	0,221	0,825
Tekstil yüzeylerinin oluşum yöntemlerini ve özelliklerini bilirim.	347	74,62	3,73	1,022	194	77,6	3,88	0,982	0,841	0,402
Tekstil ve moda tasarımı alanının içindeki alt disiplinlerin etkileşimini bilirim.	348	74,83	3,74	0,858	202	80,8	4,04	0,807	2,021	0,045*
Araştırma yöntemleri konusunda bilgi sahibiyim.	350	75,26	3,76	0,913	187	74,8	3,74	1,026	0,140	0,889
Merkezi yerleştirme sınavı n: 93	Merkezi yerleştirme sınavı: minimum 93 puan, maksimum 465 puan				*: ($P<0,05$)					
Özel yetenek sınavı n: 50	Özel yetenek sınavı: minimum 50 puan, maksimum 250 puan				**: ($P<0,01$)					

Tablo 3'te; üniversitelerin tekstil ve moda tasarımı bölümlerine özel yetenek sınavı veya merkezi yerleştirme sınavı ile kabul edilen öğrencilerin bilişsel ve uygulamalı becerilere ulaşma yeterliliklerinin dağılımları yer almaktadır.

Tablo 3 incelendiğinde öğrencilerin hemen hemen tüm yeterliliklere %75 in üzerinde ulaşmış olmaları dikkati çekmektedir. Öğrencilerin bölüme kabul edilme şekillerine bağlı olmaksızın aldıkları lisans eğitimi sonucunda bilişsel ve uygulamalı becerilere ulaşma kapsamındaki yeterliliklere sahip olmuşlardır. Bununla birlikte; "Sanat eserlerini kavramsallaştırabilir, geliştirebilir ve tamamlayabilirim", "Tasarımlarımda yaratıcıyım", "Tasarımlarımı ortaya koymada alanıma özgü bilgisayar programlarını kullanabilirim", "Moda ve tekstil endüstrisinin beklentilerini karşılayabilecek ürün tasarlayabilme becerisine sahibim", "Moda ve tekstil endüstrisinin beklentilerini karşılayabilecek ürün tasarlayabilme becerisine sahibim", ve "Tekstil ve moda ürünleri için marka ve imaj oluşturabilirim" yeterliliklerine ulaşma düzeylerinde merkezi yerleştirme sınavı ve özel yetenek sınavı ile bölümlere kabul edilen öğrencilerin görüşleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunmuştur ($P < 0,05$). Özel yetenek sınavı ile bölüme kabul edilen öğrencilerin bu yeterliliklere ulaşma oranlarının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Öğrencilerin bilişsel ve uygulamalı becerilere ulaşma yeterliliklerine göre dağılımları

Bilişsel ve Uygulamalı Becerilere Ulaşma Yeterlilikleri	Merkezi yerleştirme sınavı ile kabul edilen öğrenciler				Özel yetenek sınavı ile kabul edilen öğrenciler				t	p
	Puan	%	\bar{x}	Sd	Puan	%	\bar{x}	Sd		
Tasarım, üretim, tüketim, pazarlama, kullanım süreci ve sonuçlarını öğrenebilirim.	352	75,69	3,78	0,895	184	73,6	3,68	0,935	0,658	0,512
Sanat eserlerini kavramsallaştırabilir, geliştirebilir ve tamamlayabilirim.	359	77,20	3,86	0,915	210	84,0	4,20	0,782	2,222	0,028 *
Moda ve tekstil tasarımı sürecinde ekonomik koşulları değerlendirebilirim.	369	79,35	3,96	0,914	203	81,2	4,06	0,866	0,586	0,559
Tasarım yöntem ve tekniklerini bilir ve tasarımlarımda uygulayabilirim.	391	84,08	4,20	0,787	212	84,8	4,24	0,656	0,273	0,785
Tasarım öğelerini ve ilkelerini bilir ve tasarımlarımda uygulayabilirim.	383	82,36	4,11	0,870	207	82,8	4,14	0,989	0,139	0,890
Koleksiyon hazırlamak için gerekli trend ve pazar araştırmalarını yapabilirim.	406	87,31	4,03	0,844	227	90,8	4,54	0,705	1,245	0,215
Duyusal algıyı somutlaştırabilirim.	358	76,98	3,84	0,966	214	85,6	4,28	0,757	2,731	0,007**
Soyut ve somut kavramları; yaratıcı düşünceye, yenilikçi ve özgün yapıtlara dönüştürebilirim.	367	78,92	3,94	0,812	215	86,0	4,30	0,646	2,658	0,009**
Tasarımlarımda yaratıcıyım.	399	85,80	4,29	0,828	231	92,4	4,62	0,567	2,512	0,013*
Farklı dönemlerde kullanılan renk ve stilleri bilir ve bu trendleri kullanarak özgün tasarımlar yapabilirim.	393	84,51	4,22	0,886	222	88,8	4,44	0,643	1,507	0,134
Tasarımlarımın illüstrasyon ve çizimlerini yapabilirim.	395	84,94	4,24	0,855	237	94,8	4,74	0,486	3,755	0,000**
Tasarımlarımı ortaya koymada alanıma özgü bilgisayar programlarını kullanabilirim.	369	79,35	3,96	1,057	217	86,8	4,34	0,745	2,210	0,029*
Belirlenen temaya uygun olarak iplik, dokuma, örme, dokusuz yüzey ve baskı koleksiyonları hazırlayabilirim.	378	81,29	4,06	1,061	216	86,4	4,32	0,712	1,526	0,129
Kavramsal temalar doğrultusunda özgün haute-couture ve hazır giyim koleksiyonu hazırlayabilirim.	394	84,73	4,23	0,901	214	85,6	4,28	1,010	0,263	0,793
Moda ve tekstil endüstrisinin beklentilerini karşılayabilecek ürün tasarlayabilme becerisine sahibim.	352	75,69	3,78	1,009	206	82,4	4,20	0,865	2,467	0,015*
Tasarımlarıma uygun malzeme seçebilirim.	390	83,87	4,19	0,797	215	86,0	4,34	0,745	0,719	0,430
Tasarımlarımın kalıplarını hazırlayabilirim.	381	81,93	4,09	0,956	200	80,0	4,00	1,106	0,546	0,586
Moda tasarımı alanına ait dikim için uygun yöntem ve teknikleri belirleyip uygulayabilirim.	375	80,64	4,03	1,004	200	80,0	4,0	1,106	0,173	0,863

Tasarımlarıma ait uygulanabilir bir prototip ürün hazırlayabilirim.	394	84,73	4,23	0,852	212	84,8	4,24	0,893	0,023	0,982	
Tasarımlarımı çeşitli sunum yöntemleri (defile, sergi, performans vb.) ile sunabilirim.	414	89,03	4,45	0,759	227	90,8	4,54	0,676	0,689	0,492	
Tekstil ve moda ürünleri için marka ve imaj oluşturabilirim.	374	80,43	4,02	0,895	217	86,8	4,34	0,658	2,310	0,022*	
Merkezi yerleştirme sınavı n: 93	Merkezi yerleştirme sınavı: minimum 93 puan, maksimum 465 puan							*: (P<0,05)			
Özel yetenek sınavı n: 50	Özel yetenek sınavı: minimum 50 puan, maksimum 250 puan							**: (P<0,01)			

“Duyusal algıyı somutlaştırabilirim”, “Soyut ve somut kavramları; yaratıcı düşünceye, yenilikçi ve özgün yapıtlara dönüştürebilirim” ve “Tasarımlarımın illüstrasyon ve çizimlerini yapabilirim” yeterliliklerine ulaşma düzeylerinde, merkezi yerleştirme sınavı ve özel yetenek sınavı ile bölüme kabul edilen öğrencilerin görüşleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunmuştur (P<0,01). Özel yetenek sınavı ile bölüme kabul edilen öğrencilerin bu yeterliliğe ulaşma düzeyi merkezi yerleştirme ile kabul edilen öğrencilerden daha yüksektir. Ayrıca özel yetenek sınavı ile bölüme kabul edilen öğrencilerin standart sapmalarının merkezi sınavla bölüme kabul edilen öğrencilere göre daha düşük olduğu görülmektedir. Bu durum özel yetenek sınavı ile öğrenci kabul edilen bölümlerde öğrencilerin yeterliliklere ulaşma düzeylerinin birbirlerine daha yakın olduğunu göstermektedir. Özel yetenek sınavı ile öğrenci kabul edilen bölümlere göre merkezi yerleştirme ile öğrenci kabul edilen bölümlerdeki öğrencilerin yeterliliklere ulaşma düzeyleri arasında farklılıklar daha yüksektir. Bu bulgu, özel yetenek sınavının benzer niteliklere sahip öğrencilerin bölüme seçilmesini sağladığını ve verilen lisans eğitimi sonucunda öğrencilerin yeterliliklere ulaşma düzeylerinin de birbirine yakın olduğunu göstermektedir.

Merkezi yerleştirme ile bölümlere yerleşen öğrencilerin “Tasarım, üretim, tüketim, pazarlama, kullanım süreç ve sonuçlarını öngörebilirim” yeterliliğinde ortalamasının özel yetenek sınavı ile bölümlere kabul edilen öğrencilere göre daha yüksek olduğu ve “Tasarım yöntem ve tekniklerini bilir ve tasarımlarımda uygulayabilirim” yeterliliğinde ise özel yetenek sınavı ile bölümlere kabul edilen öğrenciler ile eşit olduğu belirlenmiştir.

Tablo 4. Öğrencilerin yetkinliklere ulaşma düzeylerinin dağılımları

Yetkinlikler	Merkezi yerleştirme sınavı ile kabul edilen öğrenciler				Özel yetenek sınavı ile kabul edilen öğrenciler				t	p
	Puan	%	\bar{x}	Sd	Puan	%	\bar{x}	Sd		
Bağımsız çalışabilme ve sorumluluk alabilme yetkinliği										
Grup içinde uyumlu ve üretken olarak çalışabilirim.	412	88,60	4,43	0,785	221	88,4	4,42	0,702	0,076	0,939
Uzmanlık alanıma uygun olarak iş birliği yapabiliyorum.	414	89,03	4,45	0,730	220	88,0	4,40	0,755	0,398	0,691
Alanımla ilgili proje süreçleri içinde etkin olarak yer alabilirim.	405	87,09	4,35	0,867	222	88,8	4,44	0,611	0,619	0,539
Bağımsız olarak tasarım süreçlerini planlar ve yürütebilirim.	388	83,44	4,17	0,829	207	82,8	4,14	0,989	0,206	0,837
Öğrenme yetkinliği										
Alanım ile ilgili güncel konuları, süreçleri, teknolojik gelişmeleri izler, kendimi sürekli yenileyebilirim.	371	79,78	3,98	0,814	208	83,2	4,16	0,650	1,279	0,203
İletişim ve sosyal yetkinlik										
Etkin yazılı sözlü iletişim kurma yeteneğine sahibim.	390	83,87	4,19	0,755	211	84,4	4,22	0,763	0,199	0,843
Bir yabancı dili kullanarak alanımdaki bilgileri izler ve meslektaşlarımla iletişim kurabilirim.	258	55,48	2,77	1,234	141	56,4	2,82	1,137	0,217	0,828
Bilgi ve iletişim teknolojilerini aktif olarak kullanabilirim.	396	85,16	4,25	0,832	209	83,6	4,18	0,774	0,548	0,585
Tasarımlarımı toplumla paylaşıp ve sonuçlarını değerlendirebilirim.	371	79,78	3,98	0,961	216	86,4	4,32	0,767	2,099	0,038

Alana özgü yetkinlik										
Sanat ve bilim etiği konusunda sorumluluk sahibiyim.	359	77,0	3,86	0,903	206	82,4	4,12	0,848	1,674	0,096
Moda ve tekstil tasarımı alanı ile ilgili küresel ve toplumsal sorunlara dönük çözümler üretebilirim.	338	72,68	3,63	0,975	199	79,6	3,98	0,714	2,206	0,029*
Sanat ve tasarım ile ilgili değer yargılarını oluşturma ve savunma becerisine sahibim.	359	77,20	3,86	0,788	210	84,0	4,20	0,638	2,619	0,010*
Kendimin ve başkalarının çalışmalarını tartışabilir, eleştirebilirim.	404	86,88	4,34	0,744	233	93,2	4,66	0,557	2,629	0,010**
Çözümleyici ve eleştirel düşünebilirim.	390	83,87	4,19	0,862	223	89,2	4,46	0,542	1,981	0,050 *
Yaratıcı problem çözme becerisine sahibim.	362	77,84	3,89	0,852	214	85,6	4,28	0,701	2,751	0,007**
Diğer sanat disiplinlerindeki çalışmalarını anlama ve değerlendirme yeteneğine sahibim.	333	71,61	3,58	0,936	203	81,2	4,06	0,890	2,973	0,004**
Güzel sanatlar içinde alanım dışı en az bir sanat dalında gelişme fırsatım oldu.	301	64,73	3,23	1,313	189	75,6	3,78	1,165	2,451	0,015 *
Moda tasarımı alanı ile ilgili uygulamalarda beklenmeyen durumları değerlendirir ve gerekli önlemleri alabilirim.	360	77,41	3,87	0,935	200	80,0	4,00	0,857	0,813	0,420
Girişimcilik ve yönetim becerilerine sahibim.	370	79,56	3,97	0,820	200	80,0	4,00	0,903	0,144	0,886
İş güvenliği, işçi sağlığı, çevresel değerleri koruma, sosyal sorumluluklar hakkında bilgi sahibiyim.	366	78,70	3,93	1,081	196	78,4	3,92	0,829	0,088	0,930
Merkezi yerleştirme sınavı n: 93	Merkezi yerleştirme sınavı: minimum 93 puan, maksimum 465 puan							*: (P<0,05)		
Özel yetenek sınavı n: 50	Özel yetenek sınavı: minimum 50 puan, maksimum 250 puan							**: (P<0,01)		

Tablo 4'te; üniversitelerin tekstil ve moda tasarımı bölümlerine özel yetenek sınavı veya merkezi yerleştirme sınavı ile kabul edilen öğrencilerin yetkinliklere ulaşma düzeylerinin dağılımları yer almaktadır.

Öğrencilerin bağımsız çalışabilme ve sorumluluk alabilme yetkinliği, öğrenme yetkinliği ve iletişim ve sosyal yetkinliklere ulaşma düzeyleri incelendiğinde üniversiteye kabul edilme şekillerine bağlı olarak yetkinliklere ulaşma oranlarında istatistik olarak anlamlı farklar tespit edilmemiştir. Lisans programına özel yetenek sınavı ya da merkezi yerleştirme sınavına göre kabul edilmiş olmalarına bağlı olmaksızın öğrencilerin elde etmeleri gereken sorumluluk alma, öğrenme ve iletişim ile ilgili tutum ve davranışlara ulaştıkları söylenebilir. Öğrencilerin yetkinliklere ulaşma düzeyleri arasında en düşük değer yabancı dil yetkinliğinde gerçekleşmiştir. Öğrencilerin tümü bölüme kabul edilme durumuna bağlı olmaksızın "Bir yabancı dili kullanarak alanımdaki bilgileri izler ve meslektaşlarımla iletişim kurabilirim" yetkinliğinde kendilerini yetersiz bulmuşlardır. Bununla birlikte "Grup içinde uyumlu ve üretken olarak çalışabilirim", "Uzmanlık alanıma uygun olarak iş birliği yapabilirim" ve "Bağımsız olarak tasarım süreçlerini planlar ve yürütebilirim" yetkinliklerinde merkezi yerleştirme ile bölümlere yerleşen öğrencilerin özel yetenek sınavı ile programa kabul edilen öğrencilere göre ortalamalarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu kapsamda "Alanımla ilgili proje süreçleri içinde etkin olarak yer alabilirim" yetkinliğinde ise özel yetenek sınavı ile bölümlere kabul edilen öğrencilerin ortalamasının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin, alana özgü yetkinliklere göre dağılımlarını incelendiğinde "Moda ve tekstil tasarımı alanı ile ilgili küresel ve toplumsal sorunlara dönük çözümler üretebilirim", "Sanat ve tasarım ile ilgili değer yargılarını oluşturma ve savunma becerisine sahibim", "Çözümleyici ve eleştirel düşünebilirim" ve "Güzel sanatlar içinde alanım dışı en az bir sanat dalında gelişme fırsatım oldu" yetkinliklerinde merkezi yerleştirme sınavı ve özel yetenek sınavı ile bölüme kabul edilen öğrencilerin görüşleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunmuştur (P<0,05). "Kendimin ve başkalarının çalışmalarını tartışabilir, eleştirebilirim", "Yaratıcı problem çözme becerisine sahibim" ve "Diğer sanat disiplinlerindeki çalışmalarını anlama ve değerlendirme yeteneğine sahibim" yeterliliklerine ulaşma düzeylerinde, merkezi yerleştirme sınavı ve özel yetenek sınavı ile bölüme kabul edilen öğrencilerin görüşleri arasında istatistiksel yüksek derecede anlamlı farklar bulunmuştur (P<0,01). Anlamlı fark bulunan bu yetkinliklere özel yetenek

sınavı ile bölüme kabul edilen öğrenciler, merkezi yerleştirme ile kabul edilen öğrencilerden daha yüksek düzeyde ulaştıkları görüşündedirler.

4. Sonuç

Bu araştırma kapsamında tekstil ve moda tasarımı mesleği için 31 yeterlilik, 20 yetkinlik belirlenmiştir. Belirlenen 10 kuramsal ve olgusal bilgi yeterliliğinden 4 yeterlilikte, 21 bilişsel ve uygulamalı beceri yeterliliğinden 8 yeterlilikte ve 20 tutum ve davranış yetkinliğinden 7 yetkinlikte özel yetenek sınavıyla gelen öğrenciler merkezi yerleştirme sınavı ile kabul edilen öğrencilere göre daha yüksek düzeyde kazanımlara sahip oldukları görüşündedirler.

Özel yetenek sınavı ile yerleşen öğrenciler sınava girmeden önce tekstil ve moda tasarımı alanına yönelik özel bir hazırlık yapmakta ve zaten pek çok yeterliliğe sahip olarak lisans eğitimine başlamaktadırlar.

Giriş yeterlilikleri birbirinden çok farklı olmasına rağmen araştırma kapsamında öğrenci görüşlerine göre ölçülmeye çalışılan toplam 31 yeterlilik ve 20 yetkinlikten istatistiksel olarak 12 yeterlilik ve 7 yetkinlikte anlamlı fark belirlenmiştir. Bunlar dışında belirlenen yeterlilikler için hesaplanan ortalama puan ve oranlar incelendiğinde pek çok yeterlilikte araştırma kapsamında tekstil ve moda tasarımı bölümlerine özel yetenek ve merkezi sınav ile yerleşen öğrencilerin benzer puanların ve oranların olduğu görülmektedir. Araştırma kapsamında yeterliliklere ve yetkinliklere ulaşma düzeyi birkaç yeterlilik ve yetkinlik dışında % 75'ten yüksektir. Bu durum ister özel yetenek sınavı ile programa kabul edilsin, ister merkezi yerleştirme sınavı ile programa kabul edilsin öğrencilerin aldıkları lisans eğitimi sonunda mesleklerini yapmak için ihtiyaç duydukları yeterliliklere büyük oranda ulaştıkları görüşünde olduklarını göstermektedir. Bu sonuçlar Türkiye'de uzun yıllardır tartışma konusu olan tasarım alanlarına öğrenci kabulünde yol gösterici olabilecektir. Ayrıca programa kabul edilen öğrencilerin niteliği kadar lisans programında verilen eğitimin niteliği de önem taşımaktadır. Bu kapsamda sektör ihtiyaçlarını da dikkate alan mesleki yeterliliklerin tanımlanması ve yeterlilikleri sağlayacak eğitim programı ve içeriklerin geliştirilmesi ve öğrenci kazanımlarına dönüştürülmesi önem taşımaktadır.

Araştırmanın sonuçları değerlendirilirken dikkate alınması gereken en önemli konu belirlenen yeterliliklere ulaşma düzeylerinin öğrencilerin öznel görüşlerine dayalı olarak belirlenmesidir. Her iki öğrenci grubunu kapsayacak objektif ölçümlere dayalı karşılaştırmalarda farklı sonuçlara da ulaşılabilir. Farklı değişkenlerin öğrencilerin yeterliliklere ulaşma düzeyi üzerinde etkili olabileceği açıktır. Öğrencilerin mezun oldukları lise türü, sosyoekonomik düzey, uygulanan eğitim programı vb. değişkenlerin mesleki yeterliliklerin gerçekleşme düzeyine etkilerinin de araştırılması önerilmektedir.

5. Extended Abstract

The textile and clothing industry is considered to be the largest industry with worldwide business networks. The fact that the supply of textile and ready-made clothing is higher than the demand in the world has led to the formation of excessive competition in the sector. This competition has increased the importance of activities such as product design, branding, fashion creation, research-development rather than production in the sector. However, qualified textile and fashion designers are needed to carry out these activities. Textile and fashion design undergraduate programs in universities in Türkiye aim to meet the trained manpower needed by the Turkish textile and clothing industry, which has an important place in the world textile and clothing industry.

Student admission to textile and fashion design programs in Türkiye is done in 2 different ways; It is done with a aptitude test or placement exam. Aptitude tests, which are organized by the universities themselves and chosen by their departments with the exams given by their students, usually consist of that measure knowledge and skills specific to the profession. The students of the textile and fashion design departments that accept students with placement exam are placed in the programs within the quotas of the score type, which mainly consists of the scores obtained from the mathematics and Turkish tests. Unlike art fields, there are departments that accept students with placement exam in design fields. This situation causes a discussion on which method would be more appropriate to admit students to higher education institutions that graduate students with similar qualifications.

In this study, it is aimed to comparatively evaluate the level of achievement of vocational qualifications and competencies of 4th grade students of the textile and fashion design department that accepts students with a abtitude test or placement exam according to student opinions. The sample consists of a total of 143 students, 50 from 4 universities that accept students with a abtitude test and 93 from 2 universities that accept students with a placement exam.

Textile and fashion design students are expected to have upon graduation; 10 theoretical and factual knowledge competencies, 21 cognitive and applied skill competencies, and 20 competencies covering occupational behaviors and attitudes were defined based on national and international occupational standards and program outcomes defined by the programs included in the sample. The opinions of the students on how competent they found themselves for the 51 defined competencies were collected through questionnaires. The collected data were converted into scores and the total scores for each of the 51 competencies were calculated. Percentages (%), averages and standard deviations of each item were calculated according to total scores. It was tried to determine whether the differences between the levels of reaching the program outcomes of the students coming with both exam systems were statistically significant or not, by using the t test.

Students who come with a abtitude test in 4 competencies out of 10 determined theoretical and factual knowledge competencies, 8 competencies out of 21 cognitive and applied skill competencies, and 7 competencies out of 20 attitude and behavior competencies, are of the opinion that they have higher level of achievements than students who come with the placement exam. Students who are placed with a abtitude test make a special preparation for the field of textile and fashion design before taking the exam and start their undergraduate education with many qualifications already.

Although entry qualifications are very different from each other, statistically significant difference was determined in 12 competencies and 7 competencies out of a total of 31 competencies and 20 competencies that were tried to be measured according to student opinions within the scope of the research. When the average scores and ratios calculated for the qualifications determined apart from these are examined, it is seen that the students who are placed in the textile and fashion design departments within the scope of research in many qualifications have similar scores and rates. The level of reaching qualifications and competencies within the scope of the research is higher than 75%, except for a few qualifications and competencies. This situation shows that students, whether it comes with a abtitude test or a placement exam, are of the opinion that at the end of the undergraduate education they have received, they have achieved the qualifications they need to do their jobs.

It is clear that different variables may have an effect on the level of students' achievement of competences. It is recommended to investigate the effects of variables such as the type of high school from which the students graduated, socioeconomic level, applied education program, etc., on the level of realization of vocational qualifications.

Keywords: Textile and Fashion Design, Vocational Competencies, Abtitude Test, Design Education.

Kaynakça

Guthrie, H. (2009). Competence and competency-based training: what the literature says. National Centre for Vocational Education Research Ltd., <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED507116.pdf>

Karasar, N. (2016). Bilimsel Araştırma Yöntemleri (34.basım). Nobel yayınları.

Lichtveld, M. Boulton, M. Lemmings, J. & Gale J. (2008). From competencies to capacity: assessing the national epidemiology workforce. Public Health Reports, 123(1),128–135. <https://doi.org/10.1177/00333549081230S116>

National Association of Schools of Art and Design (2022). NASAD Competencies Summary. <https://nasad.arts-accredit.org/wp-content/uploads/sites/3/2022/10/AD-BFA-FashionDesign-10-18-2022.pdf>

Ng, M. C. F. (2011, November 29-30). Design and development of an aptitude test for BA(Hons) scheme in fashion and textiles (Conference presentation). DesignEd Asia Conference, Hong Kong. <http://www.designedasia.com/2011/final/DESIGN%20AND%20DEVELOPMENT.pdf>

Özbek, A., Esmer, Y., (2020). Türk tekstil ve giyim sektörünün geleceği: Tekstil mühendisliği öğrencilerinin düşünceleri, A. Kara ve Y. Esmer (Eds.), Girişimcilik perspektifinde Türk tekstil ve giyim sektörü (s. 40-56). Ekin Yayınevi.

Saha, K., Dey, P. K., Papagiannaki, E. (2021). Implementing circular economy in the textile and clothing industry. *Business Strategy and the Environment*, 30(4), 1497-1530. <https://doi.org/10.1002/bse.2670>

Umer, H., Umer, S. (2017). Comparative study on fashion & textile design higher education system, Pakistan. Vol.254. In IOP Conference Series: Materials Science and Engineering. IOP Publishing. <https://doi.org/10.1088/1757-899X/254/22/222005>

World Trade Organization. (2019). World Trade Organization data. <https://data.wto.org/>

World Trade Organization. (2021). World trade statistical review. https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/wts2021_e/wts2021_e.pdf

Yezhova, O.V., Pashkevich, K.L., & Manoilenco, N.V. (2018). Comparative Analysis of Foreign Models of Fashion Education. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, 10(2), 88-101. <https://doi.org/10.18662/rrem/48>

Yükseköğretim Kurulu. (2010). Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi (TYYÇ). <http://tyyc.yok.gov.tr/?pid=10>

Araştırmacıların Katkı Oran Beyanı / Contribution of Authors

Yazarların çalışmadaki katkı oranları %50/%50 şeklindedir.

The authors' contribution rates in the study are %50/%50 form.

Çıkar Çatışması Beyanı / Conflict of Interest

Çalışmada herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.

There is no conflict of interest with any institution or person in the study.

İntihal Politikası Beyanı / Plagiarism Policy

Bu makale İntihal programlarında taranmış ve İntihal tespit edilmemiştir.

This article was scanned in Plagiarism programs and Plagiarism was not detected.

Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı / Scientific Research and Publication Ethics Statement

Bu çalışmada Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi kapsamında belirtilen kurallara uyulmuştur.

In this study, the rules specified within the scope of the Higher Education Institutions Scientific Research and Publication Ethics Directive were followed.